

Com ens veuen?

Xavier Besalú

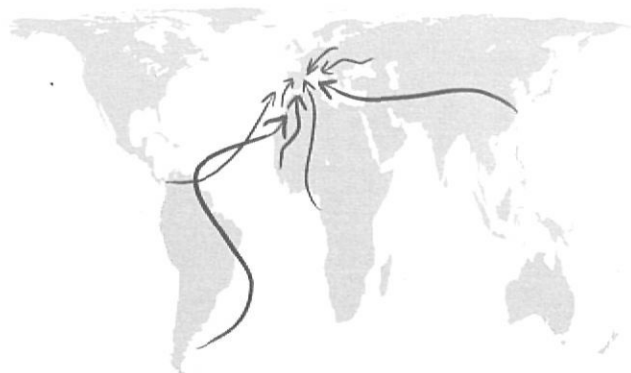
Es veritat que sabem poques coses dels estrangers que viuen entre nosaltres. Menys encara si els atribuïm algun tipus de llunyania –real o fictícia– geogràfica, cultural, ètnica o, senzillament, econòmica.

Per aquest motiu, a vegades ens interessa d'estudiar-ne les seves formes de vida, els seus comportaments, les seves llengües, les seves lògiques, els seus déus, talment fóssim aprenents d'antropòlegs. Pot ser per simple curiositat, pot ser també per reafirmar-nos en la nostra superioritat incontestable, pot ser fins i tot amb l'ànim de conèixer les seves possibles reaccions i així poder-los controlar millor, si es donés el cas.

Poques vegades, però, ens esforcem a conèixer-los (que és una cosa diferent d'estudiar-los), a reconèixer-los, és a dir, a atorgar-los la dignitat de persones lliures, intel·ligents i capaces –la que volem per a nosaltres–, a dialogar amb ells d'igual a igual, sense falsos prejudicis i suposant la solidesa de llurs argumentacions, a escoltar-los, a aprendre...

El llenguatge no és solament un instrument de comunicació, sinó també –ho sabem prou els catalans– una poderosíssima eina de construcció d'identitat, de producció de comportaments, d'elaboració de pensaments i actituds.

Les paraules ens permeten de parlar de les coses encara que no en tinguem experiència directa, encara que sapiguem del cert que les nostres informacions són parcials, fragmentàries, esbiaixades o escasses. Tots tenim, per exemple, una idea dels japonesos o dels iraquians; també en tenim sobre els argentins o sobre els gambians (que alguns anomenen simplement «africans», «negres», «morenos» o «de color», com si nosaltres no en tinguéssim, de color!) o els marroquins (dits també «magrebins» o «musulmans», tot i que molts s'entesten encara a anomenar-los «moros», tot i saber la càrrega despectiva que du implícita). Fins i tot tendim a dir coses dels gitanos, o dels gallecs, o dels

barcelonins, tant si en tenim com si no en tenim entre les nostres amistats.

Qui, després d'un viatge de 15 dies a l'Índia, no s'atreveix a parlar (amb l'ajut de fotografies, diapositives o vídeos), gairebé a fer un tractat, de com és aquell país o de com són i es comporten els seus habitants?

Aquestes idees, aquestes imatges, aquestes simplificacions són fins a cert punt inevitables. Són processos normals, que ens ajuden a fer més fàcil la vida, però es tracta de generalitzacions, que fan categoria de l'anècdota, que transformen en realitat objectiva el que són només experiències subjectives o creences compartides, que proven d'explicar universos complexos i sedimentats amb raonaments tòpics, llegits en alguna guia pràctica, en alguna novel·la d'èxit o simplement repetits una i mil vegades.

Són, doncs, processos profundament humans: tots fem ús sovintejat d'estereotips i prejudicis! El problema és que poques vegades som conscients de la seva fragilitat argumental i de la seva potencialitat pràctica. Són aquestes visions parcials i deformades les que acaben construint les nostres teories, les nostres

creences i, molt important, les nostres actituds i comportaments envers els altres. Que uns fonaments tan prims sostinguin un entramat tan poderós ens hauria de fer pensar.

També els estrangers, sobretot els que viuen entre nosaltres, es fan una idea dels catalans, dels gironins. Alguns ja venien amb idees preconcebudes («Em van dir que els catalans no tenien sentit de l'humor, que eren molt garrepes, que, per a ells, el d'aquí és sempre millor», explica la Rosana). Es tracta, com sempre, de percepcions amb una base real, sovint anecdòtica, gairebé sempre subjectiva, però que donaran lloc a visions més o menys acabades, a construccions pretesament objectives, que condicionaran el seu pensament i el seu comportament envers nosaltres, que ens diran, certament, coses de nosaltres mateixos, però en les quals difícilment ens reconeixem al cent per cent.

Aquest ha estat el sentit d'aquest Dossier. La nostra voluntat no ha estat avui la d'estudiar els altres, sinó que els hem volgut donar la paraula. Aquí volem veure'ns amb els seus ulls, volem veure'ns en uns miralls que no són els nostres. Per iniciar el diàleg.

I és que acabem essent no pas com voldríem ser, sinó com ens veuen els altres: anem conformant la nostra personalitat en funció del que ens diuen les paraules i les mirades de les persones amb qui ens relacionem, perquè, per damunt de tot, som éssers socials.

Vet aquí algunes de les coses que ens diuen els nous gironins que ens han volgut fer saber les seves mirades:

«Molta gent sembla que fa un esforç per aparentar allò que no és; molta gent s'esforça a amagar el que té, el que és o el que pensa», escriu en Gonzalo. En un altre sentit, però seguint en el món de les aparences, comenten les dones marroquines de Sant Feliu de Guíxols: «A vegades em sento vigilada, espiada. Moltes vegades em trobo pel carrer amb una persona que ni em mira, però que, un cop he passat, em repassa de dalt a baix».

Sobre els joves llegim algunes opinions complementàries o contradictòries, depèn de com les llegim. Diu en Mostafa: «Moltes vegades m'he trobat amb joves de 16, 17 anys, que anaven perduts pel carrer, algunes vegades embriacs. Les coses que passen els divendres i dissabtes són espantoses i segur que molts pares no saben el que succeeix realment en alguns llocs on els seus fills passen la nit». En canvi, escriu en Víctor: «M'he adonat que aquí els joves tenen possibilitats i condicions per començar la seva vida laboral molt aviat. M'ha impressionat les ganes d'independitzar-se des de molt joves».

També trobem visions diferents a propòsit de la identitat dels catalans. Mentre Evelyn escriu que «aquesta autohumiliació, aquest renegar dels seus orígens, de la seva cultura i llengua, són trets que formen part del caràcter català» i que això li dol, la Lorella repeteix manta vegades la seva sorpresa per «la intensitat amb què es viuen les festes i tradicions i el grau de participació de la gent», que li fa pensar «que hi ha un fort sentiment d'identitat i d'identificació amb la pròpia terra».

L'Aliou posa, crec, el dit a la llaga quan afirma que «a les societats occidentals, la família no compleix el seu paper educador i de transmissió cultural que li correspon envers les generacions joves i ha anat delegant aquesta responsabilitat en la institució escolar». Però és ell mateix el que fa una declaració emocional a propòsit del que podríem anomenar els valors occidentals: «Aquesta llibertat individual, que respecta la integritat de les persones, la seva dignitat, aquesta responsabilitat sobre la pròpia vida, és el que més admiro de la modernitat occidental».

La seva visió de Catalunya i els catalans, com no podria ser d'altra manera, es construeix també sobre la base de l'experiència viscuda als seus països d'origen, sobre el contrast entre el que han gaudit/patit i el que troben aquí. És en aquesta sintonia que ens cal interpretar les paraules de Martha Ligia: «Una economia ufana, sòlida, estable, vigorosa [...] unes infraestructures vials en excel·lents condicions [...] una Administració que es fa realment present».

I dues visions sobre la capacitat d'acollida de la societat gironina. Escriu Ningsu Luo: «La societat gironina és molt oberta, acollidora i culta. Penso que l'alt nivell econòmic i cultural fa que la societat sigui més comprensiva». I, en un text essencialment bonic, *lindo*, diu ella, Rosana, en argentí: «Em van donar la mà, em van oferir el seu somriure, em van informar, van riure els meus acudits dolents, em van convidar a menjar, em van donar feina».

Ja fa uns quants anys, al principi del segle XX, un cabdill samoà que viatjà a Europa va provar d'explicar als seus compatriotes el que hi havia vist. Ho va haver de fer a través d'imatges i metàfores, en una llengua que no tenia les paraules adequades per descriure i explicar les seves impressions, a unes persones que no tenien cap experiència directa, ni cap idea formada sobre algunes coses. És, per tant, un exemple clar d'informació interpretada i manipulada, parcial i deformada, per tal de fer possible la comprensió. Per a nosaltres és un veritable exercici de descentrament, de veure'ns retratats per mans alienes, una mica el que hem provat de fer en aquest Dossier:

«El cos dels homes blancs va tot cobert de tapaculs, estores i pel·lofes d'animals, tan hermèticament ajustats que ni els raigs de sol són capaços de penetrar-los, tan estrets que el seu cos es torna d'un blanc esmorteït i sembla cansat com una flor que creix al bosc sota arbres feixucs.

«Els homes blancs són pobres perquè persegueixen les coses com bojos. Sense coses no poden viure de cap manera. Quantes més coses has de menester, més europeu ets.

«Aquesta és la raó que els rostres de la gent blanca semblin sovint esgotats i tristos i és també la raó per la qual pocs d'ells poden trobar un instant per jugar a la plaça del poble, compondre cançons bel·les o dansar a la llum d'una festa».

Xavier Besalú és pedagog.

